

SZÉKELYSÉG

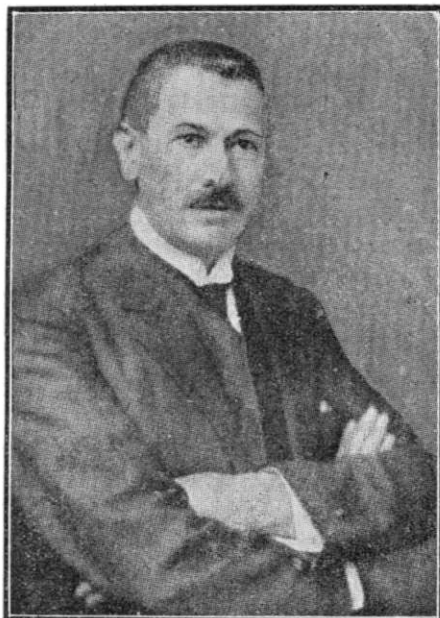
A SZÉKELYFÖLDET ÉS NÉPÉT ISMERTETŐ HAVI FOLYÓIRAT

Szerkeszti

BÁNYAI JÁNOS

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Odorhei.

PÁLFY MÓRIC dr.

geológus, a budapesti földt. int. v. igazgatója.
1871 – 1930.

A bicskázó örület, fajunk öngyilkosságát sietető tempónk megfékezésére végre halunk nemes kezdeményezésekről is. Sâncraieni (Ciuc m.) község jobbrzésü ifjai szervezkedtek meg Szent István napja alkalmából, s kimondták, hogy részeg állapotban ne merjen senki megjelenni a rendezett ünnepeken, mert gondoskodnak megfelelő módon az illetők megfékezéséről és megbélyegzéséről. Nem is történt semmi baj! . . . Ime a példa s a megoldás! Itt ebben a formában: . . . egyebütt úgy ahogy a helyi viszonyok engedik! A Bach-korszakban történt meg hogy a csendörök egy bicskás falu összes zsebkéseinek a helyét törtették le s a csufság rajta maradt a falun! Magunktól kell módszereket kitaláljunk, hogy ilyen eljáráshoz ne legyen kénytelen hozzányulni a rendfenntartó hatóság!

Pályfó M3ric emlékezete.

Kevesen tudták, hogy az egyéni érintkezésben is oly szerény, kiváló tudós, a modern földtani kutatások legerősebb oszlopa, székely unitárius atyánkfia az Aranyosszék szül3tte volt.

Baghin, Aranyosvidék egyik legerősebb unitárius községe a szü- letéshelye. Bizonyára Pályfó Máté és Biró Izabella, a szül3i, nehéz szív- vel látták, hogy az 1871 október 21-én világra jött els3szül3tt és egyet- len fiók inkább a tudományokhoz vonzódott és semmi érdekl3dést nem mutatott arra, hogy az apja nyomdokába lépve, átvegye a kis birtok kezelését.

Kicsi gyermek korában gyenge egészségű, vékony kötésű lehe- tett, mert az apja az elemi iskola els3 osztályát mindenképpen meg akarta ismételtetni. A fiú ebbe sehogy sem tudott beleegyezni, de ami- kor bekerül Tordára, a latintanfolyamos polgári iskolába, az els3 év- ben kitűt3t járvány miatt mégis csak ismételnie kellett az osztályt. Tordáról 1887 3szén a kolozsvári unitárius kollégiumba megy be a VI. osztályba, ahol aztán érettségit is tett.

Hajlama s főként egyik kiváló tanárának a hatása alatt a ter- mészettudományok felé fordul a figyelme. Érdekesen említi önvallo- másai közt erre vonatkozóan: »Különösen a földtan volt új nekem, amib3l eddig alig hallottam valamit«.

E nyilatkozattal szinte találóan rajzolja meg a székely lelket. Olyan munkának kezdett neki, amir3l jóformán semmit sem hallott odáig. 1894 3szén tanársegéd lesz Koch tanár mellett s doktori érte- kezésének tárgyául a Hargita kutatását veszi s az akkor kezd3d3 új kutatási módszerekkel, a közetcsiszolatok mikroszkopi vizsgálatával értékes munkát végzett a Hargita vonulatot felépít3, vulkáni k3zetek pontos meghatározásával.

Csodálatos az emberi sors! Pályfó élete már szinte úgy rendez3- d3tt be, hogy itt maradjon Erdélyben s id3vel átvegye mesterének, Koch Antalnak a katedráját. Egész másként lett. Pályfó, ki eddig jó- formán ki sem tette a lábát Erdélyb3l, Pestre kerül fel, hová a föld- tani intézet igazgatósága újabb kutatókat verbuválva, Koch ajánlatára Pályfót hívja meg. 1895 október elsején foglalja el a segéd geológusi állást. De már 1901 ben osztálygeológussá s 1908 ban főgeológussá lép el3. 1918-ban pedig főbányatanácsosi címet és rangot kap. 1926 ban a Földtani Intézet igazgatója lesz. Sajnos, e munkak3rt csak kevés ideig tölthette be, mert a pályájának a végzete, az óriási szellemi munkát követel3 kutatások, kapcsolatban a havasi munka életkörülményeinek nehéz volta, fel3r3lték egészségét s még a máskül3nben alkotó erejének a teljében lev3 férfinak nyugalomba kellett vonulnia. A nyugalom sem

tudta meghozni a gyógyulást s 1930 augusztus 16-án a magyar tudományosság nagy kárára, a hatalmas és szokatlan tudománykörben a székelységnek e nagy alakja lehunyta szemeit.

Pálffy Móric tudományos munkásságának az eredményei örök időkre értékei lesznek a tudománynak. Mintegy 70-re tehető nagyobb cikkeinek és munkálatainak a száma.

Székely sokoldalúsága s alaposága a földtan keretén belül is hagyományossá válik. Egyszer az Alvinc környékén felfedezett s döntő korhatározó adatokat tartalmazó kőületek anyagáról ad pontos leírást, amellyel elnyeri a pesti Természettudományi Társulat legnagyobb kitüntetését, a Bugát-díjat. Más alkalommal az érctelepek kutatásával mutat fel olyan újszerű megfigyeléseket, hogy az erről szóló beszámolóját a Földtani Társulat legnagyobb kitüntetésével, a Szabó József emlékéremmel jutalmazza. Az ártézifurások s az ásványvizkutatók is több ízben foglalkoztatták. Szakvéleményeinek a száma meghaladja a 200-at.

Nem csoda, hogy ilyen nagy tevékenység láttára az Akadémia 1915-ben bevásárlja tagjai sorába.

Főként a bányászat terén feltűnt szokatlan gazdag irodalmi munkásságának az elismerésére tünteti ki a Bányászati és Kohászati Egyesület legnagyobb jutalmazásával, az *aranyérem odaitélésével*.

Nemcsak az egyesületek s hivatalos helyekről jött sokirányú elismerés jelezte az állandó munkás életét, hanem a szaktársak, kollégák részéről is bőven volt része a közbizalomban. Már egészen fiatalon két ízben volt titkára a Földtani Társulatnak, egy ízben egy időszakon keresztül elnöke s 1926 óta pedig tiszteletbeli tagja.

Az egyik életrajzírója hű jellemzésével fejezhetjük be Pálffy tartalmas életének az ismertetését. »Pálffy Móric hivatott tudós volt, aki igazi, örömmel tele lelkesedéssel csodálta a természetet s hódolattal hajolt meg a természet rendjét szabályozó törvények előtt. Ez az erősakaratu, szakadatlan munkához szokott acél-ember csöndes megnyugvással viselte sorsát akkor is, mikor már tudta, hogy menthetetlen s ép olyan kedéllyel dolgozott tovább is, mint azelőtt, míg csak a kalapács (a geológus jelvény) ki nem esett a kezéből.

Életében és halálában diszére vált a magyar anyaföldnek, melyet mindenkéül fölött szeretett, s melynek legtökösabb rejtelmeit igyekezett kifürkészni élete utolsó percéig. Elért tudományos eredményei emlékét ércnél maradandóbban meg fogják őrizni.

*

A minket közelebről érdeklő munkái: 1. A Hargita hegység andezites kőzetek (Orv. Term. Tud. Ért. 1895). 2. Adatok Székelyudvarhely környékének geológiai és hidrológiai viszonyairól (Földt. Közl. 1899). 3. Borszék fürdő és Gyergyóbalbér geológiai és hidrológiai viszonyai (Földt. Közl. 1905). 4. A kovásznai »Pokolsár-fürdő« (Term. Tud. Közl. 1905). 5. Geológiai jegyzetek a Persány hegységből I. II. Földt. Int. Évi jelentés 1918-ról és 1917-ről. (Németül is megjelentek!)

Góbéságok.

Időmérő új székely tanálmány.

Közismert, hogy az erdőt-mezőt járó pásztoremberek a nap állásából, a csillagok helyzetéből nagy pontossággal meg tudják állapítani az időt. Nem igen tudunk azonban az *eltelt időtartamát* megállapító valami érdekesebb népszokásról. Pedig az ilyenre is szükség van nagyon sok esetben. Pl. a háziasszonyok is hányszor jönnek zavarba, amikor a főzésnél meghatározott időtartamu készítési módokról van szó (tojás főzés) s óra nincs a háznál.

A szükséglet, leleményességgel kapcsolatban hozta ki szinte magától a következő érdekes esetet.

A felső medencéjében lassan folyó s még csak patakocská alakját mutató Merosvölgyének egész szélességében most már lassan kiszáradó tőzeges területtel van tele. Ősszel, a sarju betakarítása után itt legeltetik a gyermekek a teheneket. Persze a szép őszi napsütésben folyik a játék a csendesen fűvelgető állatok mellett. Utána jólesik egy kis pihenés, de még az amolyan szerény pásztorokodó falatozás is. A kettőt össze kell kötni. A szép fűves réten sok baj nincs az állatokkal s így egy kicsit szunyókálni is lehet, de addig... jó, ha egy adag pityóka is süllőget a felébredésig. A szomszéd pityókás földekből hamar kikertül a szükséges mennyiség. Aztán tüzet rittyentenek nagy hamar! A parázsba bé a pityókát s addig amíg elkészül egy kis szenderedés meg nem árt.

De meddig? Mert, ha eltalálnak aludni, úgy szénné ég a drága csemege! Azon is lehet segíteni! Megfigyelték, hogy a száraz tőzeges föld is meggyul a pityóka sütésénél s a tűz, mint a tarlón, szépen tovább harapózik itt is. Összehasonlítva ennek a terjedési idejét a pityóka megsülésével, hamar készen volt a terv. A tűzkörül úgy fektettek le hasmánt s fejjel kifelé, hogy a nagy lábujjuk olyan távol legyen a tűz szélétől, amennyi szükséges a tűz terjedésére a pityóka kisüléséig. Aztán nyugodtan el is aludtak, amelyiknek a tovább terjedő tűz hamarabb megperzselte a lábát, az hamar észrevette, hogy a pityóka már kisült s várja a fogyasztó publikumot.

(Suseni község Gyergyóban.)

József János tréfaiból.

A Firtos aljából a városba érkezőt kérdi a főbíró. — No tanító ur most hány juha van? — Azzal a kettővel, amelyik a tavaszon megdöglött három, de a megmaradt sem biztos, mert az is mételeyes, — volt a pontosan körülírt felelet.

Régi és új székely lakóházak építési módja Alcsikban.

A régi székely lakóház sajátos anyagszerkezete, építési módszere évszázadokon át nyerte a mai ismert formáját. Szükségszerűen a természetben tömegesen található s építés céljából kitűnően megfelelő anyagok használatához folyamodott s ezekből az anyagokból rátermett készséggel olyan, tömör, erős épületet alkotott, amely ma is fennáll századok hirmondójaként.

A lakóházakat teljesen ép, faragatlan erdei fenyőfából építették. Alapként fejtett terméskövet használtak és sárral rakták a földbe 0·5—1 m. mélységbe. A kőalapzaton nyugszik az *alapborona*, amelynek csak az alsó része faragott, hogy biztosabb kötést nyújtson a ráemelendő boronafalnak. A boronákba véséseket eszközölve 10—12 cm. hosszú bükkfa ékeket vertek be s így az egésznek vetőboronaszertű hasonlatossága volt. Ezek a bükkfa ékek fogták le a vályogot, széna és gabonatórakkal (mulha-pelyva), gyakran nyers szarvasmarha trágyával kevert uti sarat vagy földet. A boronafák végein eszközölt kétoldalú beróvással (boronaszáj) kapcsolódtak fallá, amelynek keresztbeeső kívül álló végét gerezdnek, falszögnek nevezték el. A boronafal kellő magasságának elérése után alkalmazták a keresztgerendákat. A legfelső boronafát 1—1 m. távolságra kellő képpen berólták s erre az ugyanilyen mértékben szemberovott *keresztgerendákat* ráhelyezték. A beróvások mélysége által a boronafal hengerfelülete és a keresztgerendák felső lapja egy vonalba estek. A keresztgerendáknak a boronafalon $\frac{1}{2}$ m. kívül eső része képezi a tető alatti *eszterhéjat*. Erre a részre furással és 25—30 cm. hosszú 3—4 cm. vastag bükkfa szegekkel verik a *szélkoszorút*, aminek kettős rendeltetése van; a szarvazat szilárd lerögzítését teszi lehetővé s ezt kellő képpen kimélyítve a keletkezett nyíláson át léghuzatot biztosít a *hiuban* fészkelő füst kiszorítására. A szarvazatlábak szögnyílása derékszögnél kisebb (60° — 65°) merőlegese 4—5 m. között váltakozik s felverésük szintén furással s az említett méretű bükkfa szegekkel történik. A felvert szarvazatlábakat belül négy ferdén szegzett *tartófavál* kötik össze, hogy a szarvat cseréjéig vagy zsendely alá való lécezését elősegítse.

Ennek a magas házfedélnek az építése nemcsak gyakorlati iránnyal, amennyiben a hiuban szemes gabonát tartanak és hust füstölnek, hanem építési szempontból is jelentősége van mert könnyebben ellenáll a nagy hónyomásnak, az esővíz gyors lecsurgását eredményezi, ezenkívül nagy felületénél fogva erősebb léghuzatot okoz, a góc füstjét a füstlikon hamarabb kiszorítja.

A régi székely lakóházak általában három vagy négy osztatuak,

zárt vagy nyílt ereszesek, kevés számban tornácosak. A háromosztatu *eresz, lakóház, kamarából* áll, míg a négyosztatu *eresz, kisház, nagyház, kamara* helyiségekre oszlik. A padlásfeljárat és pincelejárat az ereszben található. A pince a régi székely lakóházaknál általános, alkalmazása pedig csak az ismert szabad vermetet küszöbölté ki, éppen ezért nem lehet régi keletű.

A lakószobák sajátos érdekessége a 60—60 cm. méretű ablakoknak a gerezdőtől 1—1 m. távolságu beépítése. Kimondottan szláv hatás érvényesül az asztalok és karos padoknak e két sarok ablak között való elhelyezésében.

Az ajtók általánosan 1·60—1·80 m. magasak, 1 m. szélesek és vert vas-sarokkal nyílnak. Ez a kovácsveret sok helyen az ablakokon is észlelhető. Az aránylag kicsiny méretű ablakok, ajtók s a többnyire zárt ereszek arra engednek következtetni, hogy hajdan kedvezőtlen éghajlati viszonyok uralkodtak.

Az új lakóházak építési módja lényegében egyezik a régiekével, azonban sok az eltérés az egyes részek alkalmazásában. Az alapnál és a tetőzetnél a legszembetűnőbb. Míg a régi házak alapja 0·5—1 m. az új házaknál 2 m. esetleg több, tekintettel a talaj kötő erejére, pincénél természetesen még mélyebb. Építő anyaga ugyancsak a faragott fa és a téglá. Az új házak zöme téglából van, mert a vidék agyagostalaja kiválóan alkalmas a téglaegetésre s könnyebben beszerezhető, mint az épületfa.

A fal külső lécezése és vakolása sem pótolja ezt s még amellet a vastagabb vakolat réteg alatt a fa főni kezd és néhány évtized után elkorhad. Az ilyen házaknál a kőház utánzása kedvéért a falboronákat farkasfogra eresztik, gerezd tehát nincs de az időszakok okozta változó hőmérséklet feszítést gyakorol s a farkasfog kinyílik és vakolathullást okoz.

Az új lakóházak többnyire négyosztatuak. Az udvar felőli belső részen konyha kamrával kezdődik, aztán következik a szoba majd az utfelőli részen a belsőház. Az egyes szobákat belső ajtók kötik össze s a tornácból is ajtó nyílik. A tornácban semmi vagy nagyon kevés díszítés van, inkább különböző színekre festik. A pincelejárat a tornácban, a padlásfeljárat pedig a kamarában van.

A határozottságot és okozati összefüggést — ami a régi székely lakóházakat annyira jellemzi — az új lakóházak teljesen nélkülözik. A modern építő formákat a falusi kőművesek teljesen értelmetlenül alkalmazák. A lábrakapott városi majmolásban szemelől tévesztjük a meglevő sajátunkat, s ahelyett, hogy gyarapítanók, elveszítjük végképpen az évszázadokon át kialakult faji stílusunkat.

Székely Konyha.

Rovatvezető : **B. Solyom Edith.**

Perémes. Hozzávalók : Egy kupa liszthez 2 tojást, egy kalán téfel, egy kávé kalán szódapor, egy kevés só, 1 lejre szerecsendióvirág, 1 lejre sáfrány. E két utóbbit megszáritva megtörjük és forróvizzel vagy tejjel leöntjük. Mindezekből lapitón vizzel vagy tejjel összegyurva a rendes laskánál puhább tésztát csinálunk. *Sütése :* Keresünk egy sétatobot hosszúságu s ujjnyi vastagságu egyenes sima pálcát (nyersét, amelyet meg lehet hántani a kérgétől) A tésztából levágunk egy tojás nagyságu darabot s a lapitón elsiritjük ujjnyi vastagságu. Ekkor vastag pántszerű lapos szalaggá nyomkodjuk el. Majd az egyik oldalán késsel apróra bevagdossuk s az említett megmelegített, s beolajozott pálcára úgy csavarjuk rá, hogy a cakkok egymást ne érhék (ne úgy mint a kürtöskalácsot, hanem dugóhuzószerűen.) Most még a tojássárgájával — egy tullu segítségével — megkenjük. Az így elkészített és felcsavart tésztát parázs fölött forgatva úgy sütjük ki, mint a kürtös kalácsot ahogy szokták. A perémes összeállításához szükséges még egy már előre kisütött kerek kalács s aztán 6—7 felé irányuló s megfelelő hosszúságu ág, amelyet alul meghegyezve a kalácsba dugunk s az ágakra még az előbb kisütött tészta csavarokat huzzuk fel. *Diszitése :* Töröküzából pattogatott kakaót fűzünk fel cénára s azt köröskörül a perémesre láncoljuk, mint ahogyan a karácsonyfát szokták. Az ágak végére meg apró virágcsokrokat kötünk. Így készül a menyasszonyi lakadalmi kalács.

Şclod (Odorhei megye.)

Kelemen Dénesné elbeszélése nyomán leírta *Nagy Olga*

Turós leves. Kenyeret apróra vágunk s egy tányérba tesszük. A kenyérré turót hintünk és megsózzuk. Vízét melegítünk jó forróra s ráöntve az előbb említett módon előkészített turós kenyérré ezzel jól összekavarjuk.

Mártinus (Odorhei m.)

Domby Emma

Répás paszuly. Készítünk rendes szemes paszulylevest, de a passzullyal együtt apró kockára vágott vörös céklát is adunk hozzá.

Mártinus (Odorhei m.)

Domby Emma

Leszürt ptyóka. A ptyókát lehéjjalva vágjuk apró kocka alakba és főzzük ki sósvizben. Le kell szűrni a levest s abba turót morzszalunk. A főtt ptyókára pedig zsirban piritott hagymát és vágott petrezselyem lapit hintünk. Így készül el a kétfogásos ebéd a leves és külön a krumpli.

Casin vidéke (Ciuc m.)

Mátyás Zsigmond

Irodalom.

Zúg a Rengeteg . . . *Gyallay Pap Sándornak* saját kiadásában most megjelent költeményes kötetének a címe. A már eddig megjelent *Felsikolltok! — Parancsolom, túrni kell! — Fekete kalászkok . . .* után ez az új kötet is egy vívódó, küzködő életnek megnyilatkozása. Fajtánknak küzdelmes létét látjuk e versekben mozaikszerű összeállításban. Sok, igen sok Pap Sándor kellene annak a hangoztatására, hogy »Testvér, szeressük egymást!«

Dalok, Erdőn, Mezőn c. verses kötetében *Izsák Domokos* Benfid községi (Odorhei m.) székely gazda a földturás gondját, baját, örömét mondja el. Tompa László ez esetben is jó helyen helyezte el bátorító atyafiságos buzdítását.

A mi dalaink címen az *Ifju Erdély* igen értékes zsebkiadású ifjúsági daloskönyvet adott ki. A 71 válogatott szép népdal dallama le van kottázva s a hozzávaló több verssoros szöveg pedig alá van írva. A gyűjteményben jelentős helyet foglalnak el a székely népdalok. Ára 15 Lei. (Ifju Kiadóhivatal Cluj Ref. Teologia. Calea M. Foch 38.)

Gyakorló méhészek könyvét jelentette meg *Blénessy Károly* (Sândinic Ciuc m.) amelyben teljesen gyakorlati módon foglalkozik e főként a Hargita és Kárpátok vidékén oly nagy jelentőségű gazdasági ággal. Minden sora a szerzőt, mint a fajáért munkálkodó s szakmáját mélyen szerető kutató dolgozót mutatja be. A közel 200 oldalas testes kötet kiállítása *Márk István* nyomdájának vállalja dicséretére. (Gheorgheni) A méhészkedőknek nagy szolgálatot tevő munka a Szerzőnél megrendelve 100 lejbe kerül.

Székely táncok 120 oldalra tervezett könyvükre adtak ki előfizetési felhívást *Bándy Mária* és *Vámszer Géza*. E házagpótló műben 19 tánc ismertetése van tervbe véve. Oktatásszerűen írják le a táncok menetét s hozzájuk a kísérő zene kottáját is adják. A táncok felállításának alaprajza, a mozdulatok vázlatai, s a fénykép mellékletek mind alkalmasá teszik a régi, feledésbe indult ősi táncainknak a felújítására. Előfizetési ára 40 lej (könyvárusi forgalomban 60 lej lesz.) Megrendelések egyenesen *Vámszer Géza tanár Mercurea Ciuc, Liceul Rom. Cath.* címre küldendők.

Székely témák a pesti színházakban. *Károlyi Sándor* aradi írónak *Gyergyói Emlék* c. darabját mutatja be legközelebb Bárdos Artúr. A *Vigszínház* készül a *Tamási Áron* új székely mókájára, amely *Tündöklő Jeromos* néven kerül bemutatásra. A jó témáink feldolgozásának igen örvendünk.

Lapszemle.

Boross Elek az Aranyosvidéknek (Turda) közel 30 éven át volt szerkesztője megvált a laptól s helyét *Mogyorósy Zoltán* vette át. A nehéz küzdelmes években tiszteletreméltó nivót tudott Boross a lapjának biztosítani s nehezen tudjuk az ő tapasztalt kipróbált munkálkodását nélkülözni.

Gyilkostói mozaikok c. alatt a Csiki Lapok (36 sz.) egy egész sereg megszivlelendő adatot sorol fel a nagy jövőjü és szép fejlődésnek indult nyaraló telep érdekében. Végre szót hallunk arról is, hogy a tó keletkezésének a 100 ik évfordulóját illően kellene megünnepelni. Vajjon az ottani vezetőség járt e annak utána, hogy az irodalomban szereplő 1837 vagy az 1838 év az igazi? Most volna igazán itt az ideje, hogy ezt a helybeliek eldöntsék.

Szelid, kérő levelet intéz az Aranyosvidék (35 sz.) *Babos Sándorhoz*, a romániai református egyháznak Turdán megtartott negyedik külmisziós konferenciája alkalmával. Méltán veti fel: »Szükségünk van e nekünk arra, hogy távol kelet pestises vidékére küldjünk egy egy erdélyi székely fiut, hogy ott misziós munkát végezzen? Nincs e nekünk elég misziós munkánk itthon? (Erre a feleletet adja meg Babos és a vezetők lelkiismerete!)

Minden versenytálló juhtenyésztésre van szükségünk írja a Csiki Lapok (34. sz.) Azonban ettől a megmozdulástól nemcsak a gyapju minőség s a házi festékes szőnyegipar felvirágzását várjuk, hanem a régi híres székely turó és sajtermékek reneszánszát is. E termékeknek konjunkturája van s e tekintetben Ciuctól várunk buzdító kezdeményezést, amelynek a legfontosabb jövedelmi forrását az állattenyésztés kell képezze s erre tisztán ilyen irányu szakiskolára is volna ott szükség. (Havasi állatgazdálkodás jöjjön el a Te országod.)

A székely nyomdászipar történetének érdekes adatait említi meg a Székely Közélet 32. számában *Sárossy Károly*. A székely anyavárosban *Becsek Dániel* uttörő munkásságáról tudtunk meg érdekes eseteket.

Ținuturile Secuizate (Elszékelyesített Vidékek) c. alatt az Universul tudósítójának *Roman Robunak* a szerkesztésében most indult meg Mercurea Ciucban egy havonként kétszer megjelenő folyóirat.

Keserü Mózes baraolti születésü arbei püspök szívós munkás életét ismerteti az *Erdővidéki Hírlap* 28. száma. Mennyi ilyen példának odaállítható székely kariert áshatnának ki a feledékenység ködéből a helyi lapjaink.

A szarvaskerep bevezetéséről és gazdasági jelentőségéről ír a *Székelyföld* (61. sz. Tg. Secuesc.)

Székelyföld kutatása.

Egy nem rég bevándorolt növényünk gyors elterjedése. Ez évszázad elején lépett be valószínűleg az ojtói szoroson az 1907-ben ép a szerkesztőnk által észrevett növény, amelyet Tg. Secucesen *zúzavirágnak* (*Thladiantha dubia*) neveztek el. (Ugyanebben az időben a reciui Nyír környékéről említi *Moesz Gusztáv.*) Dacára, hogy itt nálunk az eddigi megfigyelések szerint csak porzós virágai vannak (bakk virágok mint az ugorkán) még is annyira elterjedt, minden kultúra nélkül, hogy ma már a Székelyföld legnagyobb részén az Erdővidéken, Homoródszentén, a Küküllőkön át már Sovata vidékén is ismeretes. Ez az eredetére keletázsiai növény (1. Botanikai Közlemények Bpest. 1911.) a házak, kerítések árnyékában tűnik fel s a rendszeren kifli pityóka alakú gumóiból (ezt hazájában a lakosság eszi!) minden évben buján hajtja a szép szivalaku levelekkel és fűrtben álló sárgavirágokkal telt s kacsokkal kapaszkodó szárait. Lugasok gyors befuttatására szebb és igénytelenebb növényt el sem tudunk képzelni s itt annyira meghonosodott, hogy speciális székely növénynek tekinthetjük.

Egy medve óriás került a nyáron puska cső elé a Központi Hargitában. A 3 mázsa sulyu, 2,30 m. hosszú példányt *Pál Gábor* dr. kamarai képviselő ejtette el.

Egy új paszuly betegség címén már hirt adtunk egy újabb gazdasági veszedelmünkről (III. évf. 76 l.) *Moesz Gusztáv dr.* gomba speciálista szivességéből most már közölhetjük a nevét is *Sclerotinia sclerotiorum* Sib. (*Fuck.*) amely betegség — mint tudós kutatója közli — többféle növénynek az élősdije. A külső megjelenése után népiesen a paszuly penészes tőrothadásának nevezhetők, amely azonban megtámadja a zsenge termést is s azt mumiává aszalja össze.

Kövült rákok leírása *Löwenthey—Beurlen* feldolgozásában a budapesti Földt. Int. kiadásában jelent meg. (Die fossilen Dekapoden der Länder der Ungarischen Krone. 420 l. XVI. t. 12 tábla, 49 rajz. Geologica Hungarica. 1929) A világirodalomban is jelentős értéket képviselő s német nyelven megjelent munka minket közelebről azért érdekel, mert tartalmának legfontosabb részét a székelyföldi mésszikkákban gyűjtött anyag képezi. Racoşul de Jos—Hollókőről: *Goniodromites dentatus* Lör. — *Coelopus tuberculatus* Lör. — *Galathea strabus* Rem. — *Munithites Pálffy* Lör. — *Oxythyreus gibbus* Reuss. — *Cyclothyreus strambergensis* Rem.-Lör. — A Gyilkoskőről: *Magila cf. suprajurensis* Quenst. — *Pithonoton Etallonii* Gemm. n. var. *transylvanica* Lör. — Sätulungról: *Magila cf. suprajurensis* Quenst. — *Pithonoton marginatum* H. v. Mey. — *Cycloproson typicum* Lör. — *Goniodromites dentatus* Lör.

Lármafa.

Olimpiai világbajnok lett a corundi (Odorhei m.) születésű *Lőrincz Márton* a görög-római birkózás légsúly csoportjában a berlini mérkőzések alkalmával.

A róm. kath. évi nagygyűlés július 1-ső napjaiban folyt le gazdag tartalommal Tg.-Mureşen.

Ezüstmisés papjaink. *Antal János* troiţai, *Boga István* sândomic, *Finta Antal* lungeni, *Ujlaky János* zabălai plebánosokat a kultúrának kipróbált munkásait most ünnepelték 25 éves papi felszentelésük alkalmával.

Oláh Gusztávnak, a pesti opera főrendezőjének fiatalon elért nagy sikereiről ír *Iváni Zoltán* az Ellenzék 161. számában. A mindentűt eredetiséget produkáló székely alkotó tipust mutatja be nagyszerű riportjában.

Bíró Lajos az odorheii róm. kath. főgimnázium igazgatója nyugalomba ment. Hisszük, hogy nagyrebecsült tanügyi munkássága után most még több időt tud majd szentelni kedvenc kutatási körének folytatására, a székely irodalom történeti adatok felszínre hozására. Utóda dr. *Boga Lajos* lett, aki állattani kutatásaival szerzett a tudományos világban elismerésreméltó nevet.

Szemerjai Szász Béla lett a Székely Mikó Kollégium igazgatója az elhunyt feledhetetlen emlékü *Csulak Vilmos dr.* után. Nehéz örökséget kap az új igazgató, de hisszük, hogy zökkenés nélkül fogja tovább vezetni az intézetet a jól bevált s megalapozott uton.

Vesztéseink: *Gaál Mózes* ny. főigazgató 73 éves korában dől ki a székely munkásaink sorából. A baraoiti származású írónk önerejéből küzdötte fel magát a magyar ifjusági irodalom megalapítójává. — *Sólyom Géza* ghelniţai esperes plebános 70 éves korában elhunyt. — *Dálnoki Péter Antal* ny. polg. isk. igazgató 68 éves korában Turdán egy produktív munkában gazdag élet után hagyott maga után feledhetetlen emléket. — *Laborfalvi László Géza* ny. törvényszéki bíró 80 éves korában halt el Mercurea-Ciucon dr. Pitner Árpád a közéletünk megmozdulásaiban jól ismert vezéremberünk apósát gyászolja az elhunytban. — *Fazakas Endre dr.* cârţai születésű (Ciuc m.) ny. államtitkár, a szívós székely erővel a maga emberségéből kariert csináló típusa a székelységnek, 51 éves korában munkaerejének teljességében hunyt el Budapesten. — *Keresztes István dr.* ügyvéd 51 éves korában hunyt el tragikus körülmények között. Közéleti megmozdulásainknak mindig egyenes munkás zászlóhordozója volt. Mint a Székely Népnek hosszú időn át volt szerkesztője gazdag hírlapírói munkásságot fejtett ki. *Keresztes Károly dr.*, a kiváló székely zeneszerző s kulturális, politikai megmozdulásainknak irányítója bátyját vesztette el az elhunytban.

Gábos Dénes dr.-t a modern gazdálkodás egyik kiváló vezérét a Sopron melletti Csermajoron levő Tejgazdasági Szakiskola igazgatójává nevezték ki.

Konc Aurélné Karácsonyi Ottília a debreceni Dóczi leányfőgimnázium igazgatónője 44 évi működés után nyugalomba vonult. Ez alkalommal feltűnő melegséggel ünnepelték a székely produktív erő megtestesítőjét, kit a székely anyavárosban is oly sokan ismernek.

Az állami tanítónőképzőt Sfântugheorgheról Tg.-Secuescre helyezték át.

Victoria Mary angol királyné segítségével megújított Sângeorgiu de Pădure (Odorhei m.) református templomát Vásárhelyi János püspök szentelte fel nagy ünnepség keretében július 26-án, amelyen az angol uralkodó ház is képviseltette magát.

Csikszentmihályi Sándor Anna festőművész erdélyi anyagának Bpsten való bemutatásával nagy sikert ért el. Külföldi tanulmányi segéllyel tették ott lehetővé a szépen fejlődő tehetségnek a tovább képzését.

Orbay Zsuzsána a bpesti kiállítása után Clujon rendezett feltűnést keltő tárlatot festményeiből.

Lőrinczy Dénest, a bucurești unitárius egyház szervező papját választották meg a turdaiai az elhunyt hasonló nevű esperesük után.

A merești (Odorhei m.) unitárius egyházközség július 26-án tartotta Simén Domokos lelkész megszervezésével az ujonnan javított templomának 150 éves fennállásával kapcsolatos ünnepélyét.

A Székelyföld káros gyermekjátékainak és a felnőttek durva szokásainak adatszerű összegyűjtésére hirdet pályázatot a *Csiki Lapok* szerkesztősége. Pályadíj 1500 és 1000 lej. Határidő 1937 jan. 1. Végre egy várva várt komoly lépés e téren.

Előfizetések az 1936. évre. *Helyből:* Horváth Endre ($\frac{1}{2}$), Maráth József, Ugron Ákos, Weisz Richard dr. — *Tg.-Secuescről:* Deutsch Ferenc ($\frac{1}{2}$), I. Dienes Ödön dr., Gyöngyössy István dr. ($\frac{1}{4}$), Kaszinó, Mihály László ($\frac{1}{2}$), Török Ferenc dr. ($\frac{1}{2}$) — Balázs András Dârjiu, — Balázs Alajos Ocna de Jos (pártoló), — Balázs Mária Szeged, — Erdélyi Samu Crăciunel (pártoló), — Hadnagy Mihály Corund, — Kakucs Ferenc Cădișeni, — Köntzey Gerő dr. Cetatea de Baltă (pártoló), — Szabó János Ocna de Jos, — Tar Domokos Filaș. — Sepsí János Bpest, — Györfy Sándor dr. Brüsszel, — M. Kiss Lajos Miskolc, — Máthé Géza Nagycenk ($\frac{1}{2}$), — Zsakó Andor dr. Bpest, — Zsigmond Gáspár Pestszentlőrinc.

1937 évre: Pál Albert Zetea.

1935–36 évekre: Jakó Dénes dr. Cernatul de Jos, — György Ferenc Aiud, — Kerestély Mózesné Cluj.

1934–35-re: Gályf Zoltán dr. Sângeorgiu de Pădure, — Kiss Árpád Debrecen.

1935-re: Gyulay Árpád Corund, — Viola Sándor dr. I G. Duca, — Csekme Mózes Bpest, — Egyetemi Könyvtár Debrecen, — Simándy Tamás Kispeszt.

Befizetések: Borbély Gyula (1936 év végéig 550 lej), — Gáspár József Chepeț 200 (1936 évre plusz 20), — György Elek Tușnad 200 (1935 évre plusz 20), — Szederjessy József Cobătești 350 (1936 plusz 40.)